Huy động nguồn lực cải tạo môi trường đô thị

Thứ bảy, 26/12/2015

Tốc độ đô thị hóa tăng nhanh tại các nước đang phát triển, lĩnh vực thoát nước và xử lý nước thải, vệ sinh môi trường càng trở nên quan trọng. Tại Việt Nam, nhiều đô thị đang phải đối mặt với tình trạng quá tải về hạ tầng, môi trường bị ô nhiễm, ngập úng, lụt lội, ảnh hưởng của biến đổi khí hậu, nước biển dâng. Đây là những thách thức lớn đối với công tác quy hoạch, xây dựng các hạ tầng kỹ thuật phục vụ phát triển đô thị. Chất lượng hệ thống hạ tầng kỹ thuật, trong đó có thoát nước và xử lý nước thải, sẽ góp phần quyết định sự phát triển lâu dài, bền vững của các đô thị.

*** Cải tạo môi trường đô thị**

Theo Bộ Xây dựng, trong 10 năm trở lại đây, hệ thống thoát nước của các đô thị Việt Nam đã có những đầu tư lớn nhằm cải tạo, mở rộng hệ thống thoát nước, giảm ngập úng cục bộ, cải thiện điều kiện vệ sinh môi trường. Đến nay, trong cả nước chỉ có 48/778 đô thị (chiếm tỷ lệ khoảng 6%) đã được đầu tư xây dựng mới hệ thống thoát nước. Trong đó, mới có 30 nhà máy xử lý nước thải tập trung tại các đô thị đã đi vào vận hành, với tổng công suất khoảng 800.000m3/ ngày đêm và xử lý khoảng 10% tổng lượng nước thải phát sinh; 40 nhà máy đang trong quá trình thiết kế hoặc đầu tư xây dựng với tổng công suất thiết kế khoảng 1,6 triệu m3/ngày đêm. Hầu hết các đô thị còn lại chưa có trạm xử lý nước thải tập trung, nhiều đô thị loại 5 gần như chưa có hệ thống thoát nước. Nước thải sinh hoạt thường được xử lý sơ bộ bằng bể tự hoại, sau đó thoát theo các tuyến cống và xả trực tiếp ra môi trường. Ngoài ra, trong khoảng 60% số khu công nghiệp tập trung trên toàn quốc có trạm xử lý nước thải thì chỉ 30% trong số đó hoạt động. Nước thải công nghiệp đã và đang gây ô nhiễm môi trường nghiêm trọng, tác động tiêu cực đến tiến trình công nghiệp hóa của đất nước.

Theo các chuyên gia của Ngân hàng Phát triển Châu Á (ADB), qua nghiên cứu cho thấy, rất nhiều hệ thống nước thải đô thị tại Việt Nam hoạt động dưới công suất. Trong khi việc đầu tư hệ thống nước thải đô thị mới tốn rất nhiều chi phí và sau khi đầu tư vẫn không khai thác hết công suất do số hộ đấu nối vào hệ thống thoát nước thấp. Do đó, cần có chiến lược vệ sinh môi trường đô thị hợp lý để các đô thị chọn lựa giải pháp triển khai phù hợp. Xuất phát từ nhu cầu này, từ năm 2013-2015, ADB đã phối hợp cùng Bộ Xây dựng triển khai thực hiện Dự án "Hỗ trợ chính quyền Trung ương và địa phương thực thi Chương trình cải tạo môi trường đô thị" (gọi tắt là Dự án) nhằm xây dựng chiến lược vệ sinh đô thị cho 11 đô thị tại Việt Nam, ưu tiên cho các đô thị ở Đồng bằng sông Cửu Long. Chiến lược vệ sinh đô thị với mục tiêu đánh giá nhanh các phương án chiến lược về quản lý nước thải; cải thiện vệ sinh

đô thị; xây dựng kế hoạch đầu tư lĩnh vực nước thải giai đoạn 2018-2026; xây dựng các tài liệu chính sách về quản lý nước thải phân tán, hợp tác công tư, tài chính đô thị.

Theo Bộ Xây Dựng, trong khoảng 60% số khu công nghiệp tập trung trên toàn quốc có trạm xử lý nước thải thì chỉ 30% trong số đó hoạt động. Trong ảnh: Hoạt động của Nhà máy xử lý nước thải tập trung của khu công nghiệp Thốt Nốt, TP Cần Thơ.

Đối với 11 đô thị tham gia vào dự án, các chuyên gia nghiên cứu và đề xuất các chiến lược vệ sinh đô thị cho từng đô thị. Chẳng hạn như đối với TP Tân An (Long An) được đề xuất xây dựng hệ thống xử lý nước thải gồm hồ sinh học 6.000m3/ngày đêm, 65km cống thoát, 7 trạm bơm; TP Vị Thanh (Hậu Giang) cần đầu tư hồ sinh học quy mô 2.500m3/ngày đêm, 1 cụm xử lý nước thải 1.000m3/ngày đêm, 65km cống thoát, 5 trạm bơm. Nhìn chung, tùy theo mỗi đô thị, các chuyên gia sẽ đề xuất xây dựng các hồ sinh học, cống thoát nước, trạm bơm, bể chứa nước, kè biển. Theo ông John Block, Tư vấn trưởng Dự án, các đô thị cần cân nhắc các hệ thống phân tán để giảm chi phí mạng lưới, giảm nhu cầu bơm. Đồng thời tập trung vào các trạm xử lý nước thải chi phí thấp, tiêu thụ ít năng lượng, quản lý bùn bể tự hoại cho các khu vực nằm ngoài thành phố.

*** Huy động nguồn lực đầu tư**

Các chuyên gia của ADB đã thực hiện báo cáo nghiên cứu khả thi được lập cho 3 thành phố gồm: TP Vĩnh Long (tỉnh Vĩnh Long), TP Vị Thanh (tỉnh Hậu Giang), TP Sa Đéc (tỉnh Đồng Tháp) và đề xuất phương án phù hợp để thu gom và xử lý nước thải cho mỗi thành phố và nhu cầu vốn đầu tư cụ thể. Theo đó, để đầu tư hệ thống thu gom và xử lý nước thải tập trung,TP Vĩnh Long cần tổng chi phí đầu tư 45,3 triệu USD, TP Sa Đéc hơn 31 triệu USD và TP Vị Thanh 21,463 triệu USD. Về phía lãnh đạo của 3 địa phương đã khẳng định rất quan tâm tới các dự án được đề xuất và mong muốn tiếp cận nguồn vốn vay từ ADB để đầu tư hạ tầng thoát nước và xử lý nước đô thị trên cơ sở tính toán cân đối khả năng chi trả sau khi vận hành hệ thống và thu phí từ các hộ dân sử dụng.

Ông Andre Oosterman, Chuyên gia tư vấn kinh tế cho dự án, chia sẻ: Về nguyên tắc, các dự án nước thải đô thị tạo ra lợi ích trong dài hạn từ 20-25 năm và cần nguồn vốn đầu tư dài hạn. Song trên thực tế, các địa phương không thể vay vốn dài hạn, trong khi nguồn tài trợ từ khu vực tư nhân hạn chế. Về phía nguồn tài trợ của nhà nước cũng khó khăn do nguồn thu hiện có hạn chế. Hiện nay, Việt Nam đã là quốc gia có thu nhập trung bình nên các nhà đầu tư nước ngoài không cho vay theo hình thức ODA mà dần chuyển sang cho vay ưu đãi để Nhà nước cho các địa phương vay lại. Trong năm 2016, ADB sẽ xác nhận các nguồn tài trợ sẵn có để xác định hình thức cho vay đối với các dự án đầu tư hạ tầng thoát nước và xử lý nước đô thị và tạo điều kiện để các đô thị có thể tiếp cận nguồn vốn này.

Sau 3 năm, ADB đã phối hợp cùng Bộ Xây dựng và UBND các tỉnh vùng ĐBSCL triển khai thực hiện dự án Dự án hỗ trợ kỹ thuật "Hỗ trợ chính quyền Trung ương và địa phương thực thi Chương trình cải tạo môi trường đô thị" do ADB hỗ trợ cho Chính phủ Việt Nam nhằm rà soát các vấn đề pháp lý, thực trạng đầu tư trong lĩnh vực thoát nước và quản lý nước thải của Việt Nam..., chuẩn bị cho chương trình đầu tư dài hạn về thoát nước và xử lý nước thải, cải tạo môi trường đô thị, phát triển đô thị ứng phó với biến đổi khí hậu. Bà Phan Thị Mỹ Linh, Thứ trưởng Bộ Xây dựng, cho biết: "Với vai trò là cơ quan quản lý ngành về lĩnh vực thoát nước, Bộ Xây dựng đang xây dựng và hoàn thiện Chương trình đầu tư thoát nước và xử lý nước thải giai đoạn 2016-2020 với tổng nhu cầu đầu tư lên đến 153.000 tỉ đồng. Chương trình này sẽ được trình Thủ tướng Chính phủ phê duyệt vào đầu năm 2016 để làm cơ sở huy động các nguồn lực trong và ngoài nước đầu tư vào lĩnh vực đặc biệt quan trọng này.

Bài, ảnh: MINH HUYỀN